

מאת: ראסל ד. מאיר, עו"ד

הנדון: מזכר בעניין תיקון מס' 18 לחוק הכשרות והאפוטרופסות

תאריך: מאי 2017

בחודש אפריל 2017 תיקון מס' 18 לחוק הכשרות והאפוטרופסות, התשע"ז – 2017 (להלן: "התיקון"), נכנס לתוקף. מדובר בשינוי מהותי לעניין מי שאינו מסוגל לקבל החלטותיו לבדו, שכן התיקון מכשיר שני אמצעים חלופיים למוסד האפוטרופסות שהיה נהוג עד כה, לפיו היה אפוטרופוס ממונה בידי בית המשפט.

ערב כניסת התיקון לחוק, אדם שהוגדר בלתי כשיר לקבלת החלטות נחשב ל"חסוי". עובר התיקון, אדם זה אינו "חסוי" אלא "אדם שמונה לו אפוטרופוס", המקנה לו מעמד אוטונומי יותר. בנוסף, כעת מינוי אפוטרופוס מוגבל בתנאים. נדרשת עמידה בשני עקרונות. ראשית, עקרון הצורך - קביעה שבמידה ולא יתבצע מינוי האפוטרופוס ייפגע האדם או אורח חייו. השני, עקרון האמצעי הפחות מגביל - יש לתת את הדעת ראשית לאמצעים פוגעניים פחות, חדשניים, אשר מנויים בתיקון לחוק, הם "ייפוי כוח מתמשך" ו"קבלת החלטות נתמכת".

ייפוי כוח מתמשך

לפני כניסת התיקון לתוקף, פג תוקפו של ייפוי כוח בעת שאדם אינו מסוגל לקבל החלטות יותר. כאמור, מונה לאותו אדם אפוטרופוס שרשאי לקבל החלטות במקומו. במקרים נדירים אף הוכרז האדם כ"פסול דין" ונשללו ממנו מגוון זכויות משפטיות. לאחר התיקון, אדם רשאי לחתום על ייפוי כוח מתמשך בעודו כשיר לקבלת החלטותיו, שתוקפו יימשך גם במצב בו אינו יוכל לקבל החלטות בעצמו.

ייפוי הכוח המתמשך נכנס לתוקף כשהאדם מאבד את כשירותו לקבלת החלטות, או במועד שהוחלט עליו בייפוי הכוח עצמו, והוא אינו מצהיר על האדם כבלתי-כשיר ברגע חתימתו. אדם נחשב לבלתי-כשיר לקבלת החלטות כאשר כושר שיפוטו נפגע, הן מפאת תאונה, מחלה, מוגבלות נפשית או שכלית.

ייפוי הכוח אינו בהכרח נפרש על כל תחומי חייו של אדם, אלא יכול שיוגבל מלכתחילה לתחומים מסוימים, דוגמת ענייני בריאות או רכוש. בכל מקרה, לא ניתן לייפות כוחו של אדם אחר לעניינים המוגדרים כעניינים אישיים (למשל, המרת דת).

עם זאת, בנושאים מסוימים יש צורך באישור מפורש לשם מינוי מיופה כוח. כך למשל, לעניין אשפוז פסיכיאטרי. אדם יכול מפורשות לקבוע כי במועד בו יתבקש להתאשפז יהא מחויב לעשות כן, גם אם בו במועד יראה התנגדות דה-פקטו, ל-48 שעות.

מבחינת מיופה הכח הממונה, ככלל, יש מספר רב אלטרנטיבות לבחירות הממנה, אך נדרש העדר ניגוד אינטרסים בין הממנה לממונה, על הממונה להיות מעל גיל 18, איש אמונו של הממנה ושאינו כפוף לאפוטרופוס בעצמו. אדם יכול למנות לו מספר מיופיי כוח למספר תחומים, או לתחום זהה כאשר יוגדר מראש אופן שיתוף הפעולה ביניהם.

מיופה הכוח רשאי לקבל שכר, ככל שהממונה ביקש זאת. בנוסף, הוא זכאי להחזר הוצאות סבירות.

באפריל 2017 פורסמו תקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (ייפוי כוח מתמשך, הנחיות מקדימות לאפוטרופוס ומסמך הבעת רצון), התשע"ז – 2017 (להלן: "התקנות"). לפי התקנות, ייפוי כוח מתמשך ייחתם אצל עו"ד מוסמך (שעבר הכשרה למתן ייפוי הכוח הייחודי) ויופקד בידי האפוטרופוס הכללי, שינהל מרשם של כלל ייפוי הכוח. במשרדינו, ראסל ד. מאיר, כותב שורות אלו, הוא בעל ההסמכה הרלוונטית למתן ייפוי כוח מתמשך.

על פניו, ייפוי כוח מתמשך בעל יתרונות רבים, בהיותו מאפשר מימוש אוטונומיית הפרט תוך מינוי אדם קרוב כמיופה כוח, וכן בהיותו מאפשר חלופה סבירה למוסד האפוטרופסות, חלופה שאינה מצריכה פרוצדורה כה מורכבת כהגשת בקשה לבית משפט, אלא מאפשרת לאדם לגשת למשרד עו"ד ולחתום על ייפוי הכח.

עם זאת, יש הסבורים כי לייפוי כוח מתמשך גם חסרונות. כך, למשך, כבוד השופט בביהמ"ש לענייני משפחה בירושלים, פיליפ מרכוס, חושש כי ייפוי כוח מתמשך יאפשר לסכסוכים בתוך המשפחה לשבש את הפעולה הרצויה של המנגנון. ייתכן כי מי שמונה ע"י אדם להיות מיופה כוחו, ביום מן הימים יהיה למי שישתמש בייפוי הכוח למימוש רצונותיו והשלטת כוחו על הממנה ורכושו, ולאז דווקא למימוש האינטרסים של הממנה (למשל, במקרה של סכסוכי אחים).

תומך לקבלת החלטות

מדובר באפשרות חדשנית, המאפשרת לאדם להמשיך לקבל החלטות, תוך השגחה על מעשיו והענקת עזרה בפרוצדורה הדרושה לשם הגעה להחלטה מושכלת מול גורמים שלישיים וכיוצא בזה. את מינוי התומך מבצע בית המשפט, בדומה למינוי אפוטרופוס, אך בשונה מהאחרון, אין המשמעות שאדם לא יוכל לקבל החלטותיו לבדו כליל.

מדובר בעיגון מוסדי לתפקיד שהונהג בידי בית המשפט כבר בעבר. כך, למשל, בעניין א"פ - 43640-15-01 קובעת השופטת אספרנצה-אלון, מתוקף סמכויות בית המשפט **בחוק הכשרות**, כי יש לאפשר מודל "תומך החלטות" לשישה חודשים לאישה מבוגרת הזקוקה לו. אומנם מדובר באמצעי הניתן לשימוש כבר כיום בידי בית המשפט, כאמור, אך באופן רשמי ייכנס לתוקף רק בשנה הבאה.

ר.ד.מ.

**המזכר אינו בגדר יעוץ משפטי, וכל הפועל על פיו עושה זאת על אחריותו בלבד.
עיון במזכר אינו פוטר ואינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי פרטני.**

© כל הזכויות שמורות 2017